

Věc C-497/19

**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

26. června 2019

Předkládající soud:

Audiencia Provincial de Zaragoza (Španělsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

14. června 2019

Odvolatelka:

Ibercaja Banco, S.A.

Odpůrci v odvolacím řízení:

SO

TP

Předmět původního řízení

Napadení usnesení vydaného v řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, kterým bylo rozhodnuto o zastavení výkonu z důvodu kvalifikace ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem obsažené ve smlouvě o úvěru zajištěném hypotékou, kterou mezi sebou uzavřeli účastníci řízení, jako zneužívající.

Předmět a právní základ předběžné otázky

Předkládající soud pokládá tři předběžné otázky. Předmětem první předběžné otázky je určení, zda je s unijním právem slučitelná vnitrostátní právní úprava, z níž vyplývá, že jestliže při nařízení výkonu rozhodnutí příslušný soud z úřední povinnosti nekonstatoval zneužívající povahu určitého ujednání, nemůže je znovu z úřední povinnosti přezkoumat, i když v rámci přezkumu provedeného na počátku nebyla vyjádřena žádná úvaha o platnosti zkoumaných ujednání.

Ve druhé předběžné otázce se překládající soud táže, zda v případě, kdy povinný nenamítne zneužívající povahu ujednání v incidenčním řízení určeném pro tyto účely zákonem, může po rozhodnutí o této incidenční námitce znovu vznést další námitku, i když neexistují nové informace ani o skutkovém, ani o právním stavu.

Ve třetí předběžné otázce se táže, zda v případě, že bude na druhou předběžnou otázku odpovězeno záporně z důvodu určení, že dochází k prekluzi, která brání tomu, aby dlužník znovu namítl zneužívající povahu ujednání, může soud takový přezkum provést z úřední povinnosti.

Předběžné otázky

- 1) Je s unijním právem slučitelná vnitrostátní právní úprava, z níž vyplývá, že pokud určité zneužívající ujednání nebylo zrušeno v rámci počátečního soudního přezkumu z úřední povinnosti při nařízení výkonu exekučního titulu, tento přezkum brání tomu, aby je později tentýž soud mohl posoudit z úřední povinnosti, pokud již od počátku existovaly informace o právním a skutkovém stavu, přestože v rámci počátečního přezkumu nebyla ve výroku ani v odůvodnění vyjádřena žádná úvaha o platnosti těchto ujednání?
- 2) Může povinný v případě, kdy již existují informace o právním a skutkovém stavu, jež vymezují zneužívající povahu ujednání ve spotřebitelské smlouvě, a kdy tuto povahu nenamítá v incidenčním řízení o námitce, kterou pro tyto účely může podle zákona vznést, po rozhodnutí o této incidenční námitce znovu zahájit nové incidenční řízení za účelem vyjasnění zneužívající povahy dalšího nebo dalších ujednání, když ji mohl namítat již na počátku v řádném postupu určeném zákonem? Konečně, dochází k prekluzi, která spotřebiteli brání v možnosti znovu namítnout zneužívající povahu jiného ujednání v tomtéž vykonávacím řízení, a dokonce i v pozdějším nalézacím řízení?
- 3) Bude-li posouzen jako slučitelný s unijním právem závěr, že účastník není oprávněn k zahájení druhého nebo dalšího incidenčního řízení k posouzení zneužívající povahy ujednání, kterou mohl namítat již dříve, protože nezbytné informace o právním a skutkovém stavu již existovaly, může taková okolnost odůvodnit postup, v kterém by soud, vědom si této zneužívající povahy, mohl využít svého oprávnění a provést přezkum z úřední povinnosti?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Judikatura Soudního dvora Evropské unie

Rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60, body 51 a 52).

Rozsudek ze dne 14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164).

Rozsudek ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731, body 37, 38 a 39).

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Ustanovení vnitrostátního práva

Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil (zákon č. 1/2000 ze dne 7. ledna 2000, občanský soudní řád), zejména články 136 a 222, čl. 447 odst. 2, článek 517, čl. 552 odst. 1, jakož i články 557, 571 a 695.

Ley 1/2013, de 14 de mayo, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (zákon č. 1/2013 ze dne 14. května 2013, o opatřeních na posílení ochrany hypotečních dlužníků, restrukturalizaci dluhu a o sociálním bydlení).

Código Civil (občanský zákoník), zejména článek 1129.

Vnitrostátní judikatura

Rozsudek Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) č. 461/2014 (ECLI: ES:TS:2014:4617)

Rozsudek Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) č. 4972/2014 (ECLI:ES:TS:2014:4972)

Rozsudek Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) č. 3373/2017 (ECLI: ES:TS:2017:3373)

Rozsudek Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) č. 3553/2018 (ECLI:ES:TS:2018:3734)

Rozsudek Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) č. 3734/2018 (ECLI:ES:TS:2018:3734)

Rozsudek Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) č. 5618/2015 (ECLI:ES:TS:2015:5618)

Stručný popis skutkového stavu a původního řízení

- 1 IBERCAJA BANCO, S.A., zahájila proti TP a SO řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, v rámci kterého příslušný Juzgado de Primera Instancia de Zaragoza (soud prvního stupně v Zaragoze, Španělsko) vydal usnesení, v němž z úřední povinnosti rozhodl o neplatnosti ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem obsaženého v

úvěrové smlouvě, která je předmětem výkonu, z důvodu jeho zneužívající povahy, a rozhodl o zastavení výkonu exekučního titulu. Navrhovatelka podala proti uvedenému usnesení odvolání a to bylo zasláno druhému účastníku řízení, který vznesl námitku. Věc byla postoupena Audiencia Provincial de Zaragoza (provinciální soud v Zaragoze, Španělsko), což je předkládající soud.

- 2 Skutkové okolnosti dané věci se odvíjejí od návrhu na výkon exekučního titulu s jeho provedením zvláštním postupem pro výkon exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, podaného Ibercaja Banco, S.A., dne 27. května 2015 proti manželům TP a SO na základě úvěru zajištěného hypotékou, který byl poskytnut dne 30. června 2005. Výše úvěru činila 240 000 eur a byla zajištěna zástavním právem k domu a parkovacímu místu. Úvěr byl sjednán se splatností dne 30. června 2040 a měl být splacen ve 420 měsíčních splátkách, přičemž nezaplaceno je 9 splátek.

Úvěr byl předmětem novace ze dne 26. září 2012, v níž byla prodloužena doba splatnosti do 30. června 2043 a zvýšeny úroky, ostatní podmínky byly ponechány. V ujednání 6 bis s nadpisem „Předčasné rozvázání smlouvy ze strany úvěrové instituce“ byly stanoveny případy, kdy úvěrovaný ztrácí právo uhradit jistinu v poskytnuté době a bankovní instituce může požadovat její okamžité a úplné navrácení, přičemž mezi těmito případy se nacházelo „neuhrazení jakékoli splátky úroků či splátky poskytnuté jistiny“.

- 3 Unesením ze dne 15. června 2015 bylo rozhodnuto o nařízení výkonu exekučního titulu. V tomto usnesení nebyla posuzována zneužívající povaha žádného z ujednání ani v tomto ohledu nebyl vyjádřen žádný argument. Výkon byl nařízen na částku 213 988,74 eura z titulu jistiny a na částku 63 000 eur z titulu nákladů řízení a úroků. Úroky z prodlení nebyly předmětem výpočtu.
- 4 Dlužníci poté, co byli vyzváni ke splnění, vznesli dne 2. září 2015 námitku, v níž namítali zneužívající povahu z důvodu (i) poplatků za správu uhrazených a neuhrazených částek, (ii) úroků z prodlení, které byly kvalifikovány jako zneužívající, (iii) neomezené odpovědnosti, která byla dlužníku v listinách uložena, (iv) vzdání se práva na postoupení práv, (v) pořadí započtení plateb, (vi) zákaz pronajmutí, zcizení či zatížení a (vii) převzetí nákladů řízení.

Tato námitka byla zamítnuta usnesením Juzgado (soud prvního stupně) ze dne 5. listopadu 2015, které bylo zrušeno usnesením tohoto soudu ze dne 11. března 2016, a to pouze pro účely prohlášení ujednaných úroků z prodlení za neplatné z důvodu jejich zneužívající povahy.

- 5 Opatřením ze dne 18. května 2017 soud prvního stupně vyzval účastníky, aby se vyjádřili ke dvěma otázkám, a sice k možnosti posoudit zneužívající povahu ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem a k možnosti přerušit řízení do doby, než Soudní dvůr rozhodne o předběžné otázce položené Tribunal Supremo (Nejvyšší soud, Španělsko) v usnesení ze dne 8. února 2017.

- 6 Poté, co účastníci předložili svá podání, bylo usnesením ze dne 15. června 2017 rozhodnuto o druhé z otázek, týkající se přerušení řízení, aniž byla posouzena zneužívající povaha zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem. Toto přerušení bylo zrušeno zdejšími Audiencia Provincial (provinciální soud) usnesením ze dne 20. listopadu 2017.
- 7 V podání zaslaném dne 22. února 2018 byl zopakován návrh na zastavení výkonu exekučního titulu z důvodu neplatnosti ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem a podpurně přerušení řízení, přičemž usnesením ze dne 3. září 2018 bylo rozhodnuto o zastavení vykonávacího řízení z důvodu kvalifikace ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem jako zneužívajícího. Toto usnesení je předmětem odvolání a v souvislosti s ním se pokládá předběžná otázka.

Základní argumenty účastníků původního řízení

- 8 Argumenty účastníků řízení byly popsány výše v bodech 1, 2 a 4.

Stručné uvedení důvodů žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

- 9 Aktuálním velmi významným problémem v rámci občanskoprávního řízení ve Španělsku, a to v oblasti ochrany spotřebitele, je otázka vlivu nových procesních kritérií pocházejících z judikatury Soudního dvora o překážce věci rozsouzené.

Požadavek procesního postupu soudů, aby z úřední činnosti vyhledaly a zneplatnily zneužívající smluvní ujednání, postupně formoval překážku věci rozsouzené. V praxi při projednávání jejich limitů a funkčnosti v souvislosti s ochranou spotřebitele musí vnitrostátní soudy v důsledku její nepřesnosti čelit podstatným nejasnostem. Především nebylo vyjasněno, zda ve vykonávacím řízení dochází ke koncentraci řízení ve vztahu k možnosti posouzení platnosti některého z ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

- 10 Ve španělském procesním právu, a to v Ley de Enjuiciamiento Civil (občanský soudní řád; dále jen „LEC“), existují dva základní typy občanskoprávních řízení, a to nalézací řízení a vykonávací řízení.

Nalézací řízení je ucelené řízení, jež má sloužit jako řádný procesní postup, v němž je v rámci vztahů mezi jednotlivci požadována soudní ochrana žalovaným neuznaného či porušeného práva a konečné rozhodnutí o něm, přičemž se v budoucnu nelze u soudu domáhat předložení totožné otázky či totožné ochrany založené na stejném žalobním důvodu (článek 222 LEC).

Vedle tohoto typu existuje vykonávací řízení, které je charakteristické tím, že nevyžaduje předchozí vymezení práv. V něm je již zahájena faktická činnost potřebná k uspokojení práva. Podmínkou pro přímý přístup k vykonávacímu řízení je, aby právo, o jehož výkon je usilováno, bylo uznáno v titulu či

dokumentu, kterým zákon tento účinek přiznává. Seznam exekučních dokumentů či titulů je zakotven v článku 517 LEC, který jednotně upravuje takzvané exekuční tituly mající původ v řízení (mezi nimiž se nalézá zejména rozsudek, kterým se končí nalézací řízení) a exekuční tituly smluvní. Posledně zmíněné vznikají mimo řízení, jedná se o smlouvy, z nichž vyplývá povinnost dlužníka poskytnout věřiteli peněžité plnění, které je splatné, vymahatelné a vyčíslené (článek 571 LEC). Důvodem, proč zákonodárce umožňuje v případech upravených v daném článku přistoupit přímo k vykonávacímu řízení a vynechat řízení nalézací, v němž se uznává nárok, je, že nárok je uznán pomocí souboru právních záruk, které umožňují předpokládat existenci a výši dluhu.

- 11 Je třeba upřesnit, že překážku věci rozsouzené nezakládají pouze okolnosti, o kterých bylo soudem rozhodnuto v plné jurisdikci, nýbrž také okolnost, že určité skutečnosti nebyly namítány, ačkoli mohly být uvedeny žalobcem v žalobním důvodu či žalovaným v námitce, v tomto případě dojde k prekluzi.

Prekluzi se obvykle říká „zdánlivá překážka věci rozsouzené“, jelikož rovněž vyvolává účinky koncentrace či uzavření řízení, jakož i návrhových žádání. Vzhledem k tomu, že překážka věci rozsouzené je úzce spjata s hodnotou právní jistoty, prekluze je jí také blízká, protože úmyslem zákonodárce bylo vyhnout se nekonečné řadě soudních řízení k určení totožného práva.

Prekluzi, stejně jako překážku věci rozsouzené, lze z formálního hlediska chápat jako účinek v rámci jednoho řízení nebo z materiálního hlediska jako účinek na žaloby či procesní obrany. V podobě formálního účinku brání tomu, aby v rámci jednoho řízení uplatňoval jeho účastník procesní úkon, který měl možnost v řízení již dříve v určeném okamžiku učinit a této možnosti nevyužil (článek 136 LEC), a jako materiální účinek neumožňuje účastníku, aby v jiném řízení bylo rozhodnuto o žalobě založené na žalobním důvodu či o námitce, o kterých mohlo být rozhodnuto v prvním řízení (článek 222 LEC).

- 12 Španělské právo stanoví možnost dlužníka zahájit incidenční řízení, v němž soud rozhodne o omezeném okruhu námitek proti výkonu exekučního titulu. Před vstupem v účinnost Ley 1/2013, de 14 de mayo, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (zákon č. 1/2013 ze dne 14. května 2013, o opatřeních na posílení ochrany hypotečních dlužníků, restrukturalizaci dluhu a o sociálním bydlení), byly otázky týkající se platnosti závazků odkázány do případného nalézacího řízení, které musel zahájit dlužník. Tento zákon zavedl možnost namítat, a to jak v obecném vykonávacím řízení (čl. 557 odst. 1 bod 7 LEC), tak ve zvláštním řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou (čl. 695 odst. 1 bod 4 LEC), zneužívající povahu smluvních ujednání. Nejenže bylo umožněno vznést námitku za účelem posouzení zneužívající povahy a související neplatnosti ujednání v adhezních spotřebitelských smlouvách, ale dokonce byla zakotvena povinnost soudů přezkoumat z úřední povinnosti a na počátku případnou zneužívající povahu těchto smluv (čl. 552 odst. 1 druhý pododstavec LEC).

Zákonem stanovená námitka zneužívající povahy podaná dlužníkem i počáteční přezkum z úřední povinnosti se týkají ujednání, která by mohla ovlivnit nařízení výkonu exekučního titulu nebo výši dluhu.

- 13 V LEC byla předmětem diskuze překážka věci rozsouzené, kterou může vyvolat soudní rozhodnutí o námitce ve vykonávacím řízení. Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) je v souvislosti s překážkou věci rozsouzené ve vykonávacím řízení toho názoru, že obecně je založena překážka ve vztahu k těm důvodům námitky, které byly účinně vzneseny a byly soudem posouzeny; to, o čem již bylo rozhodnuto v řízení o incidenční námitce v rámci vykonávacího řízení, zakládá překážku věci rozsouzené rovněž ve vztahu k důvodům námitky, jež mohly být vzneseny a vzneseny nebyly. Jedná se o prekluzi, jelikož nebyly namítány skutečnosti, které namítány být mohly, a tudíž později dlužník nemůže zahájit nalézací řízení, v němž by o této námitce bylo rozhodnuto. Tento judikatorní vývoj byl ve vztahu k vykonávacímu řízení následován v rozsudcích Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) č. 4617/2014 a č. 4972/2014.

Uvedená judikatura byla Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) rozšířena též na zneužívající povahu ujednání ve spotřebitelských smlouvách. V tomto smyslu lze citovat rozsudky zmíněného soudu č. 3373/2017, č. 3553/2018 a č. 3734/2018.

- 14 Otázka se odvíjí od možnosti použití či sjednocení této judikatury s požadavky práva na ochranu dlužníka/spotřebitele, které plynou z judikatury Soudního dvora.

Rozsudek Soudního dvora, který je možno považovat za asi nejvýznamnější, je rozsudek ze dne 26. ledna 2017, Banco Primus (C-421/14, EU:C:2017:60). V něm Soudní dvůr řešil otázku překážky věci rozsouzené a ochrany spotřebitele a rozhodl, že tato ochrana nemůže být neomezená a že ustupuje obecné zásadě soudržnosti právního řádu, zásadě právní jistoty.

Ve zmíněném rozsudku se také uvádí, že určení překážky věci rozsouzené je záležitostí vnitrostátního práva. V důsledku toho je potřeba držet se hranic vymezených španělským Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) a použít jeho obecnou judikaturu, která se zřejmě rozšířila do oblasti ochrany spotřebitele. To znamená, že kdyby soud provedl tento předchozí přezkum ve vykonávacím řízení, avšak bez jakéhokoli výslovného vyjádření nebo s pouhým poukázáním na potenciální zneužívající povahu jednoho konkrétního důvodu námitky, a poté v případném incidenčním řízení zahájeném dlužníkem nebyla námitka vznesena vzhledem k některému či některým zneužívajícím ujednáním, vznikla by překážka věci rozsouzené nebo „koncentrace“ řízení, prekluze či ztráta práva účastníka řízení k učinění procesního úkonu – spočívajícího ve vznesení námitky k soudu z důvodu zneužívající povahy smluvního ujednání – po uplynutí lhůty k námitce jak v samotném vykonávacím řízení na základě incidenční námitky, tak v budoucím nalézacím řízení.

Zmíněný rozsudek se nicméně neomezuje za účelem definice překážky věci rozsouzené na odkaz na vnitrostátní právo, nýbrž stanoví řadu podmínek či limitů,

především v bodech 51 a 52. V bodě 51 se uvádí, že „podmínky stanovené vnitrostátními právními řády, na které odkazuje čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, nemohou zasahovat do podstaty práva nebýt vázán ujednáním, o němž se má za to, že je zneužívající, které pro spotřebitele vyplývá z tohoto ustanovení“, a bod 52 stanoví, že „[v] případě, že vnitrostátní soud při předchozím přezkumu sporné smlouvy, která vedla k přijetí rozhodnutí zakládajícího překážku věci rozsouzené, pouze přezkoumal z úřední povinnosti, s ohledem na směrnici 93/13, jediné nebo jen některá ujednání této smlouvy, tato směrnice ukládá takovému vnitrostátnímu soudu, jako je soud ve věci v původním řízení, který pravidelně rozhoduje ve věcech spotřebitelů v rámci incidenční námítky, povinnost posoudit na návrh účastníků řízení nebo z úřední povinnosti případnou zneužívající povahu dalších ujednání uvedené smlouvy, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu. V případě neprovedení takového přezkumu by totiž ochrana spotřebitele byla neúplná a nedostatečná a nepředstavovala by přiměřený ani účinný prostředek zabraňující dalšímu používání tohoto typu ujednání, což by bylo v rozporu s čl. 7 odst. 1 směrnice 93/13.“

Ve vnitrostátním právu, jak bylo uvedeno, je soud povinen přezkoumat všechna ujednání, i když je jeho hodnocení vyjádřeno pouze ve vztahu k těm ujednáním, která by mohl považovat za zneužívající. Podle čl. 552 odst. 1 LEC je nutno přezkoumat exekuční titul jako celek; i když se kontradiktorní incidenční řízení zahájí pouze ve vztahu k těm ujednáním, která jsou považována za případně zneužívající, provedení tohoto přezkumu znamená, že ostatní ujednání byla kvalifikována jako platná.

- 15 Pro náležité pochopení dosahu pochybnosti, která má být odstraněna položením předběžné otázky, je vhodné poukázat na rozhodnutí Soudního dvora, která na jednu stranu vymezila zneužívající povahu ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem a na druhou stranu určení překážky věci rozsouzené ve vztahu k návrhům dlužníka založených na zneužívající povaze některého z ujednání obsažených v tomto případě v úvěrových smlouvách.

Co se týče prvně uvedeného, obecně lze konstatovat, že ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem není samo o sobě zneužívající. Ve španělském právním řádu tento institut, upravený v článku 1129 Código Civil (občanský zákoník), znamená pozbytí práva spočívajícího v době, kterou si strany mohly ujednat k navrácení peněžité částky v případě úvěru. V citovaném předpise je toto pozbytí práva vázáno na takovou dlužníkovu ztrátu počáteční solventnosti, která může vyvolat rozumné pochybnosti věřitele o tom, zda dlužník bude schopen v budoucnu plnit. Je potřeba upřesnit, že z důvodu autonomie vůle, která jednotlivcům náleží v rámci jejich vztahů, mohou tito k důvodům stanoveným v zákoně doplnit další důvody týkající se nesplnění ze strany dlužníka, například v případě úvěru řádné hrazení splátek jistiny a úroků.

- 16 Soudní dvůr ustálil právní posouzení okolností, které určují zneužívající povahu ujednání o zesplatnění úvěru před původně sjednaným datem, v rozsudku ze dne

14. března 2013, Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164), který konkrétně v bodě 73 jasně definoval zneužívající povahu daných ujednání.

Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) rovněž vymezil dosah zneužívající povahy, a to v rozsudku č. 5618/2015.

- 17 Ve vztahu ke druhé skutečnosti Soudní dvůr zdůraznil, jak je překážka věci rozsouzené v soudních řízeních důležitá, jelikož nezměnitelnost již rozhodnuté věci je nutná pro zachování zásady právní jistoty. S ní je úzce spojena prekluze, která znamená, že po uplynutí procesní lhůty k úkonu účastník již není oprávněn jej učinit.

Přípustnost takto chápané prekluze podle unijního práva byla přijata v judikatuře Soudního dvora, zejména v rozsudku ze dne 29. října 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731), týkajícím se přechodných ustanovení zakotvených v citovaném vnitrostátním zákoně o prostředcích posílení ochrany hypotečních dlužníků, restrukturalizaci dluhů a o sociálním bydlení, v němž, aby byla respektována judikatura Soudního dvora, bylo zavedeno právo dlužníka/spotřebitele namítat v řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou zneužívající povahu některých ujednání a v případech, kdy již uplynula běžná lhůta pro vznesení námítky, byla v přechodných ustanoveních tohoto zákona stanovena mimořádná lhůta v délce jednoho měsíce pro vznesení *ex novo* námítky založené na zneužívající povaze. Soudní dvůr konstatoval, že toto procesní oprávnění, lhůta kvalifikovaná jako mimořádná, není slučitelné s unijním právem. Odůvodnění Soudního dvora je následující:

„[37] Toto oznámení, předcházející nabytí účinnosti zákona 1/2013, však neobsahovalo informace o právu uvedených spotřebitelů vznést námitku proti výkonu rozhodnutí, v níž by uplatňovali zneužívající povahu smluvní klauzule, která je základem pro výkon rozhodnutí, jelikož taková možnost byla do čl. 557 odst. 1 bodu 7 občanského soudního řádu vložena až zákonem 1/2013.

[38] Za těchto podmínek nemohli spotřebitelé zejména s ohledem na zásady ochrany práva na procesní obranu, právní jistoty a ochrany legitimního očekávání rozumně očekávat možnost využít novou příležitost ke vznesení námítky, nebyli-li o tom informováni stejnou procesní cestou, jakou obdrželi původní informaci.

[39] V důsledku toho je třeba uvést, že sporné přechodné ustanovení zákona 1/2013 tím, že stanoví, že propadná lhůta začíná v projednávaném případě běžet, aniž byli dotyční spotřebitelé osobně informováni o možnosti uplatnění nového důvodu pro vznesení námítky v rámci řízení o výkonu rozhodnutí, které bylo zahájeno před nabytím účinnosti uvedeného zákona, nemůže zajistit plné využití této lhůty, a tedy účinný výkon nového práva přiznaného dotčenou změnou zákona.“

Tuto judikaturu lze ovšem chápat pouze z hlediska přijatelnosti prekluzivních lhůt pro samotný Soudní dvůr. Zároveň je potřeba si povšimnout, že tentýž rozsudek se v bodech 27 a 28 odvolává na zásady, na nichž se zakládá vnitrostátní soudní

system, jako jsou například ochrana práva na procesní obranu, zásada právní jistoty a řádný průběh řízení. V konečném důsledku z judikatury Soudního dvora vyplývá, že ačkoli konstatoval, že přechodná ustanovení zákona č. 1/2013 neposkytují záruku právu na procesní obranu, je tomu tak proto, že se předpokládá existence prekluzivních lhůt, které jsou v souladu s unijním právem, jako výraz minimálního procesního řádu a dodržení zásady právní jistoty.

- 18 Za těchto okolností vyvstávají pochybnosti o koordinaci zmíněných zásad mezi různými rozsudky samotného Soudního dvora, judikaturou Tribunal Supremo (Nejvyšší soud) a vnitrostátními právními předpisy.

Za účelem přizpůsobení judikatuře Soudního dvora vnitrostátní procesní zákon zavedl přezkum zneužívající povahy jak v obecném vykonávacím řízení, tak v řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou. Prvně zmíněný přezkum je vykonán z úřední povinnosti a soud jej musí provést před zahájením řízení o výkonu, před nařízením výkonu exekučního titulu. Zvláštností tohoto přezkumu je skutečnost, že spočívá výhradně v podmíněném a negativním řízení. Nerozhoduje se o platnosti ujednání, nýbrž pouze o jejich neplatnosti. Nejde o pozitivní řízení o jejich platnosti, nýbrž o řízení negativní; v důsledku kontroly smluvního exekučního titulu se zohlední pouze ta ujednání, u nichž soud konstatuje zneužívající povahu, a ve vztahu k nim se zahájí kontradiktorní incidenční řízení, které směřuje k rozhodnutí o jejich platnosti.

Ve vztahu k dalším ujednáním, která úspěšně prošla testem platnosti provedeným exekučním soudem, neexistuje žádné výslovné odůvodnění exekučního soudu. Není výslovně konstatováno, že jsou platná, ačkoli počáteční soudní přezkum představuje implicitní uznání platnosti. Tato situace nastala v řízení o výkonu exekučního titulu týkajícího se nemovitosti zatížené hypotékou, v němž se podává tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce.

Je potřeba zopakovat, že tento počáteční postup spočívá výhradně v negativním řízení, což odpovídá vykonávacímu řízení, v němž v zásadě nejde o nalézání práv. Negativní řízení nepoškozuje práva dlužníka na procesní obranu, jelikož ten může po nařízením výkonu exekučního titulu vznést námitku z důvodu zneužívající povahy dalších ujednání, která nebyla výslovně zhodnocena v rámci počátečního přezkumu z úřední povinnosti.

Nicméně ujednání, jejichž možnou zneužívající povahu na počátku namítne dlužník, musí být nutně posouzena v určovacím rozhodnutí, jež může být jak negativní, pokud soud bude mít za to, že jsou zneužívající, tak pozitivní v opačném případě.

Pro účely této věci je jasné, že tato rozhodnutí, učiněná na základě potřebné kontradiktornosti mezi účastníky, založí překážku věci rozsouzené, a tedy ani dlužník uplatněním incidenční námitky, ani soud z titulu svého oprávnění k přezkumu z úřední povinnosti se nemohou pokusit o kontrolu toho, co již bylo rozhodnuto opačným způsobem.

Pochybnosti týkající se konkrétní věci vznikají, když počáteční přezkum z úřední povinnosti nevede k tomu, že soud nařídí slyšení účastníků řízení, protože neshledá zneužívající povahu žádného z ujednání nebo ji shledá pouze u určitého ujednání. Jinými slovy, je nařízen výkon exekučního titulu, a není vyjádřeno pozitivní posouzení platnosti ujednání ani jejich hodnocení negativní, přestože byla soudem přezkoumána.

- 19 Dále, a zde již jde o druhou pochybnost, vyvstává otázka, zda dlužník, který vznesl na počátku incidenční námitku, ve které namítl zneužívající povahu určitých ujednání, později – přestože došlo k prekluzi tohoto práva – může znovu vznést incidenční námitku ve vztahu k ujednání, o němž má za to, že je zneužívající, kterou však nevznesl v příslušném procesním okamžiku, přičemž informace o právním a skutkovém stavu vymezující tuto zneužívající povahu existovaly již v době, kdy byla vznesena první a včasná incidenční námitka.

Konečně se zřetelem k tomu, že prekluze je judikaturou Soudního dvora akceptována, pokud dlužník nevznese v rámci vykonávacího řízení námitku, je potřeba určit, zda zásada efektivit vede k tomu, že v řízení dochází ke koncentraci, která brání tomu, aby jak dlužník, tak soud z úřední povinnosti, mohli znovu posuzovat již posuzované, nebo namítat skutečnosti, které mohly být namítány a namítány nebyly.